

res ne veš več, kaj bi počel s pesmijo. Od Tagora je ostala ena pesem v prozi, a še ta brez naslova. Prava ironija se je pripetila Bloku, kjer je odlomek iz pesnitve Dvanajst skrčen na tri v glavnem neuporabne kitice! (prejšnji odlomek je imel nekaj nad dve strani). Krajšana sta še Majakovski in Pasternak, odpadla pa Benn, Valery, Saint John Perse, Aragon. Krajšani so še Lorca, Eluard, Eliot; pri zadnjem manjka letnica smrti (1965), kar kaže na dokajšnjo površnost urednika. Pri Pusti deželi manjka tudi naslov poglavja — Pokop mrličev (isto tudi že v 1. izdaji). Novejša poezija pa je sploh črtana v celoti (Auden, Thomas Hughes, Senghor, Diop, Neruda, Quasimodo, Rożewicz).

Kako se je godilo prozi? Nič bolje. Rey-montovi Kmetje so črtani, Artamonovi (Gorki) krajšani; odpadel je Mannov Tonio Kröger, enako Gidovi Ponarejevalci denarja. Kafkov Proces je skrajšan na minimum. Manjkajo še S. Lewis, Lu Hsin in Malraux (sami lepi, značilni odlomki).

Zadnja, najvišja in skrajna stopnja krčenja pa je dosežena tudi pri moderni drami. Odpadlo je v glavnem vse: Gorki Na dnu, Pirandello Henrik IV, Brecht

Mati Korajža, Giraudoux Amfitrion 38, Anouilh Antigona, Miller Smrt trgovskega potnika, Ionesco Plešasta pevka in en odlomek iz Beckettovega Godota (ostali so še Shaw, Sartre in Beckett — to je vse). Zdi se, da bomo namesto o moderni drami govorili ponovno več o času čitalnic ali pa o Govekarjevih igrach s petjem in plesom. Opombe so enako avtomatično kot tekst prenašane in krajšane. Na strani 481, mimogrede povedano, ni popravljen izraz imaginizem v imagizem, kar je bilo narobe že v prvi izdaji!

Povsem jasno je, da je možna odklonilna ocena nove izdaje le na temelju primerjave s prvo. Da se je J. Kos, ki je npr. 2. izdajo svojega Orisa filozofije popravil in dopolnil, odločil pri SK za takšno izkrčenje svojega dela, mi ni jasno.

Škoda, ki jo je izdaja povzročila že s tem, da se je pojavila, se bo kazala še in še. Vsekakor ne kaže molčati. Zlasti ker sem prizadet pri praktični in poklicni porabnosti knjige, moram pripomniti: Est modus in rebus, sunt certi denique fines.

Andrijan Lah
Ljubljana

PREŠERNOV KRST PRI SAVICI

(Založba Obzorja, 1970)

Ob 170. obletnici Prešernovega rojstva je mariborska založba Obzorja s svojo 1000. knjigo vredno združila obe slovesnosti. Enkratnost tega jubileja pa dostojno predstavlja *Krst pri Savici*, ki je verjetno še vedno najdoživetnejše slovensko literarno delo. Oprema in ilustracije so delo Janeza Vidica, spremno študijo pa je napisal Boris Paternu.

Obširna spremna študija nas k tej pesnitvi verjetno najbolj problematični slovenski umetnini - vsestransko napoti. Posebno pričakovanje ob tej pesnitvi pa je vedno interpretacija Črtomirove odlčitve. Ob svoji analizi avtor prizna, da je to zopet le ena izmed možnosti, kajti posebna srž umetnine je v tem, da vedno ostane v marsičem prikrita in da je vsako doživetje le osebni odnos do nje.

Študija se vsebinsko deli na šest delov. Najprej podrobno prikaže problem »črtomirstva« v slovenski književnosti, potem pa sistematično označi vse dosedanje literarnozgodovinske interpretacije. Najnovejša med njimi je razprava Aloisa Schmausa

(1969), ki pa obsega že znana razmerja: nadsmisel ženske kot sredstvo moške ljubezenske izpopolnitve ter sposobnost za višje stvaritve. Torej fiktivna, petrarkistična vloga.

Pomembnejša in izvirnejša je širša razlaga vzrokov za nastanek pesnitve. Glavni pretes vsekakor pomeni Čopova smrt, nesrečna ljubezen; vendar pesnitev predstavlja neko širšo umetniško nalogo, torej nekakšno sintezo dolgotrajnega razvoja. Slednje se navezuje na Čopovo teorijo epa in splošno ugotovitev o vrzeli te zvrsti pri nas. Čopovi teoriji epa posveti avtor mnogo razmišljanj, ki jih utemeljuje z najrazličnejšimi primeri iz svetovne književnosti in literarne teorije. Čopovi nazori o epu naj bi bili nekakšna sinteza Horacove in iz tega prosvetljenske jasnosti in nazornosti, splošne epske objektivitete in, ne nazadnje, neke posebne, za Slovence oblikovno in metrično najprimernejše romantične oblike. Teorija je zanimiva in se vsekakor kaže v pesnitvi, pravilna pa je tudi ugotovitev, da je bila Prešernu res idejna

zamisel, ne pa tudi vodilo k samemu pesniškemu dejanju.

Pri dosedanjih razlagah problema je najbolj izstopala romantična razlaga epa; da je ljubezen tu absolutizirana, in se ji mora vse — po romantičnih zakonitostih — idejno podrediti. Janko Kos to razlaga kot najdovršenejši krogotok erotičnega problema. Omenja sicer tudi domovinski motiv, ki na trenutke ni samo romantičen, in pa življenjsko spoznanje; vendar se vse to podreja totalni erotiki. Celo nič novega ni v primeru z drugimi sotematskimi deli romantičnega obdobja. Torej v ospredju erotika.

V tem se Paternu bistveno loči, saj daje prednost osebni, miselni razvojni poti junaka. Čeprav oba priznata izhodiščno totalnost erotike, pa tukaj avtor na trenutke zdvoji ob Črtomirovi romantični pristnosti.

Ko Črtomir spozna veličino Bogomiline ljubezni, pristane na soudeležbo pri izpopolnitvi onstranskega združenja in tudi edino možnost, da koristi svojemu ljudstvu — sprejme mirno, saj je to edino, kar daje nekomu zadoščenje. To pa je tudi edina možnost v trenutni resignaciji, ko človek sprejme najminimalnejšo vlogo, da za samoohranitev lahko sam odloča. Koristi pa izpopolnitvi tistih idealov, katerih harmonije sam ne bo deležen. S tem pa Črtomir dokončno prekine z »romantično preteklostjo« in nadaljnje življenje začne novo pot...

Sprašujem se, če ni Črtomirov boj za domačo vero, njegova ljubezen, splošni osebni neuspehi — kaj ni to konkretna družbena situacija, ki ji daje pečat romantičnosti le zgodovinska odmaknjenost in estetizirana idealistična ljubezen? Prešernovi neuspehi v življenju, smrt najboljšega prijatelja in stvarna Julija, kaj tudi to ni čisto realno? Prešeren je torej svojo stvarnost romantično privzdignil v abstraktni ideal, a trpel je kljub temu realistično. In zato tudi ne more biti končne odločitve, kajti Črtomir-Prešeren ne more izreči svojega *da*; tragično ga je izreklo objektivno življenje in v takem sedaj on lebdi in čaka, ali bo morda lahko kdaj sam posegel vanj. In Črtomir se je »odločil« tako, kakor se je Prešeren odločal do svoje smrti...

Ko sta oba pretrgala z romantično idealiteto — svojo subjektivno voljo — sta neprostovoljno pristala na določeno stvarnost in tu čakata na morebitne konkretne spremembe! Rezultat je skrajno elegična stopnja na vseh področjih.

Študija je zaradi svoje odprtosti zelo zanimiva. Poleg samih pozitivističnih podatkov, zanimive teze o epu, ostaja v svoji specifičnosti problema nedorečena, s tem pa verjetno za vedno obračuna z najrazličnejšimi, za »vedno dokazanimi« razlagami. Problem je vsestransko odprt, odloča pa naj slovenski prostor.

Ladi Kastelic
Ljubljana

VPRAŠALI STE

OD ČUDEŽA GODCAM ROKE SO ZASTALE

Čeprav nimam prave utemeljitve za to, vseeno domnevam, da beseda *čudež* v navedenem verzu iz Prešernovega Povodnega moža v Slovarju slovenskega knjižnega jezika I, 1970 ni pravilno razložena. Slovar namreč tretji (zastareli) pomen samostalnika *čudež* razlaga s sinonimoma *začudenje*, *presenečenje* in to ilustrira z omenjenim Prešernovim citatom.

Po mojem mnenju ima pesnik v mislih *čudež* (nenavadni dogodek), ki ga je opisal v prejšnji kitici in ki je vzrok temu, da so godcem zastale roke. Tudi če bi šlo za »glagolsko dejanje«, bi bila boljša razlaga

s »sinonimom« *čudenje*; saj je glagol *čuditi se* nedovršnik, *začudenje* pa je izvedeno iz dovršnika. Toda glagolsko dejanje (izraženo z glagolnikom) je za pesniško podobo neprimerno šibkejše (in abstraktnejše) kot dogodek sam (*čudež*).

Takšen je moj vtis. In kakšna je razlaga strokovnjakov?

(Ker smo že pri Povodnem možu, bi vas vprašal še to, zakaj se »Donava pridruži bistri Savi« in »Donava v bistro se Savo izlije«; ali Prešeren ni vedel, da se Sava izliva v Donavo in da Sava pri Beogradu nikakor ni *bistra*.)

C. N., Ljubljana